

Acta Publica

RAPPORT 2023:04

Psykologerna

Hundratals brottsdömda undgår tillsynsmyndigheternas
granskning

-
- 403 brottsdömda psykologer har kvar sin legitimation
 - 81 är dömda för vålds- hot, eller vapenbrott
 - 8 kan fortsätta jobba trots domar för sexualbrott
 - Endast i 7 fall har brott lett till indragen legitimation

Sammanfattning

Allt fler svenskar lider av psykisk ohälsa¹. Det innebär en utmaning för välfärdssamhället, i strävan efter att varje medborgare ska ha förutsättningar att leva ett friskt liv och få vård efter behov. Det ställer också krav på vårdens kompetens. Här spelar psykologer en grundläggande roll för att möta de många svenskar som är i behov av hjälp.

Psykologyrket handlar om förtroende, människor ska bokstavligen våga blotta sina innersta känslor för psykologen. Med det följer ett stort ansvar som endast bör tilldelas väl lämpade människor. Att begå allvarliga brott är ett av de mest uppenbara sätten man kan visa sig omdömeslös och olämplig på, de flesta av oss har också en gräns för när vi tappar förtroende för en individ på grund av begångna gärningar. Acta Publica har granskat hur många psykologer som har gjort sig skyldiga till brott, vilka brott det gäller och huruvida dessa brott har fått konsekvenser för psykologernas möjlighet att utöva yrket. Genom granskningen blir det möjligt att få en ökad kunskap om hur patientsäkert vårt vårdssystem är, och hur väl tillsynen av den legitimerade yrkesgruppen fungerar.

Omkring 16 400 personer är legitimerade psykologer i Sverige och därmed berättigade att utöva yrket. Av dessa är 403 personer dömda för brott. Vissa av psykologerna är dömda mer än en gång, och sammanlagt förekommer de brottsdömda psykologerna i 491 domar eller strafförelägganden.

Många av de brottsdömda psykologerna, två av fem, dömdes innan de fick sin legitimation. Acta Publicas granskning visar att flera av dessa har passerat myndigheternas initiala kontroller och legitimerats, trots att de är dömda för allvarlig brottslighet. Bland dem, en pappa dömd till fängelse för att ha utsatt sina barn för grov fridskränkning, som numera profilerar sig som psykolog inom föräldrastöd och familjerelaterade problem.

Majoriteten av psykologerna har dömts för brott efter att de har fått sin legitimation. Bland dessa finns 45 legitimerade psykologer som har dömts för brott med inslag av våld, hot och vapen utan att få sin möjlighet att utöva yrket stoppad. Ett exempel är en man, med en psykologmottagning registrerad på sin hemadress, som trots att han har

1 Se: Socialstyrelsen. *Psykisk hälsa och suicidprevention*. [Länk](#), Folkhälsomyndigheten. *Statistik om psykisk hälsa i Sverige*. [Länk](#) och OECD (2021). *Tackling the mental health impact of the COVID-19 crisis: An integrated, whole-of-society response*. [Länk](#)

dömts för att ha misshandlat sin granne inte har några tillsynsärenden hos Ivo.

Acta Publicas kartläggning har identifierat åtta psykologer som har kvar sin legitimation trots att de är dömda för sexualbrott. En psykolog dömd för att ha sexofredat flera kvinnor ett hundratal gånger och en psykolog dömd för att ha haft barnpornografi på datorn är exempel på personer som kan fortsätta arbeta som psykologer efter begångna brott.

Var fjärde brottsdömd psykolog, 111 personer, har dömts för brott kopplade till användning eller hantering av alkohol, narkotika eller andra olagliga substanser. Mer än hälften, 74 personer, begick brotten när de var legitimerade och av domarna framkommer en gemensam nämnare; flera av de psykologerna som har dömts för denna typ av brottslighet visar tecken på missbruk. Svårt missbruk har lett till återkallade legitimationer i andra fall men ingen av de psykologer som har dömts för narkotika- eller alkoholrelaterad brottslighet har blivit av med legitimationen.

Ett tydligt resultat av genomgången är att det är en mycket liten andel av de dömda psykologerna som har fått yrkesrelaterade konsekvenser på grund av brottsligheten. Bara sju personer har sedan 1987 blivit av med sin legitimation till följd av att ha dömts för brott. Det lilla antalet av legitimerade, ställt mot de 403 brottsdömda psykologerna, indikerar att det finns brister i tillsynssystemet. Hål som gör att brottsdömda psykologer kan undgå tillsyn, och gör att människor i sina sköraste situationer riskerar att söka stöd hos yrkesverksamma vars lämplighet starkt kan ifrågasättas.

Om Acta Publica

Acta Publica är Sveriges ledande researchföretag.

Våra informationstillgångar omfattar Sveriges största dokumentarkiv med fler än 100 miljoner inskannade myndighetsdokument, insamlade under mer än 20 år, från fler än 600 olika myndigheter. Sammanlänkade med uppgifter från externa databaser som folkbokföring och bolagsinformation erbjuder Acta Publica en unik one-stop-shop för kontroll av leverantörer, kunder och andra intressenter samt bakgrundskontroller vid anställning.

Med eget underrättelsearbete kartlägger Acta Publica fortlöpande organiserad brottslighet och aktörer inom religiös och politisk våldsbekämpande extremism. Kartläggningarna syftar till att identifiera individer, bolag och organisationer som utgör annars svårdetekterad risk och som hotar det demokratiska samhället. En tjänst med varningslistor utifrån skräddarsydda kriterier är under arbete.

Vi erbjuder abonnemang på våra unika databaser via login eller API. Kontakta vår marknadsavdelning om du vill veta mer. Vår tekniska avdelning utför skräddarsydda databaskörningar med hundratusentals söktermer.

Pro bono publico använder vi vår researchkapacitet och våra informationstillgångar till att undersöka företeelser och förhållanden i samhället som annars inte hade blivit belysta. Denna rapport är ett exempel på detta arbete. Fler rapporter finns för gratis nerladdning på vår hemsida, där läsaren också kan sätta upp sig på en sändlista för kommande rapporter.

Acta Publica är registrerad bifirma till Panoptes Sweden AB.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Om Acta Publica	4
Innehållsförteckning.....	5
Inledning	6
Myndigheternas roller	7
Att bli av med legitimationen	8
Syfte.....	10
Metod	11
Granskningen.....	12
Våld, hot och vapen.....	17
Sexualbrott	22
Narkotika, alkohol och substanser	25
Ekonomiska brott, bedrägerier och stölder	29
Arbetsrelaterade brott.....	33
Ordningsbrott och trafikbrott	36
Slutsats.....	39

Inledning

En god psykisk hälsa är grundläggande för att människor ska kunna förverkliga sina möjligheter och hantera livets svårigheter. Därför är de senaste decenniernas mörka utveckling att allt fler svenskar mår psykiskt dåligt² oroväckande. 2021 pekades Sverige ut som ett av de OECD-länder där högst andel av befolkningen upplever symtom på depression³, och i fjolårets nationella folkhälsoenkät uppgav varannan kvinna och var tredje man att de hade besvär med ångslan, oro eller ångest⁴.

Förutom att den växande psykiska ohälsan leder till att allt fler svenskar behandlas med antidepressiva läkemedel och psykofarmaka, gör utvecklingen att behovet av kompetens och stöd från vården ökar. I detta spelar psykologer en grundläggande roll.

Det ställs höga krav på den som är psykolog. För att utöva yrket krävs legitimation, som ska vara en garanti för att personen har de kunskaper, färdigheter och egenskaper som krävs för yrket. Bakom legitimationen finns en fem år lång utbildning på psykologprogrammet och ett års heltidsarbete med en praktisk tjänstgöring. Varje person som vill bli legitimerad måste därtill passera en initial granskning av Socialstyrelsen, som ska kontrollera att det inte finns något i personens bakgrund som kan äventyra patientsäkerheten.

För att värna om och upprätthålla legitimiteten i yrket krävs kontinuerlig kontroll och tillsyn. Den som inte längre bedöms vara lämplig riskerar att bli av med sin legitimation. Denna garanti blir särskilt viktig med tanke på de patienter som psykologen kommer i kontakt med, vilka ofta kan befinna sig i utsatta situationer, bära på trauman eller ha psykiska besvär och diagnoser.

Sedan 1987 har 18 psykologer ansetts vara så olämpliga att de har blivit av med sin legitimation, de flesta på grund av oskicklighet eller annan olämplighet, men också 7 personer på grund av att de har dömts för brott. Det väcker frågor, med tanke på att över 16 400 personer står med i Socialstyrelsens register över legitimerade psykologer. Ställda mot varandra tyder siffrorna på att det antingen är en mycket liten skara av yrkeskåren som missköter sig så pass allvarligt att de blir av med legitimationen, alternativt att kontrollerna inte fungerar.

2 Socialstyrelsen. *Psykisk hälsa och suicidprevention*. [Länk](#)

3 OECD(2021). *Tackling the mental health impact of the COVID-19 crisis: An integrated, whole-of-society response*. [Länk](#)

4 Folkhälsomyndighetens folkhälsodata (2022). Nationella folkhälsoenkäten, nationella och regionala resultat - psykisk ohälsa. [Länk](#)

Myndigheternas roller

För att arbeta som psykolog krävs utbildning och yrkeslegitimation. Den som vill ha en svensk psykologlegitimation måste ansöka hos Socialstyrelsen för att få det, myndigheten tar alla beslut om legitimationer för yrken inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen ska vid utförandet granska den sökandes bakgrund, bland annat genom att stämma av mot brottsregistret.

Den som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet är en vårdgivare. Det gäller både privat och offentligt finansierad verksamhet. En vårdgivare kan till exempel vara en region, en kommun, ett aktiebolag eller en egenföretagare. Vårdgivaren har ett organisatoriskt ansvar att planera, leda och kontrollera verksamheten så att den efterlever kravet på god vård. Den ska ansvara för att personal har rätt kompetens, och har lagstadgad skyldighet att anmäla sin vårdpersonal till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) om den bedöms vara en fara för patientsäkerheten.

Ivo är tillsynsmyndighet över hälso- och sjukvården och dess personal. Myndigheten ska se till att den vård och omsorg som ges i Sverige är säker, och att vården följer de lagar och regler som finns. Tillsyn inleds bland annat efter anmälningar från vårdgivare, indikationer från andra myndigheter, och inkomna klagomål. Därtill ska domstolarna informera Ivo när en legitimerad psykolog fälls för allvarlig brottslighet. Därefter utreder myndigheten om den vårdanställda kan ifrågasättas utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv eller ur förtroendesynpunkt. Ivo ska sedan besluta om psykologen förtjänar kritik, eller om den granskade ska anmälas till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN).

HSAN fungerar som sjukvårdens domstol. Ansvarsnämnden prövar behörighetsfrågor avseende legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. HSAN utreder anmälningar från Ivo och ska bedöma om personen har visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket. Nämnden kan vid sin prövning besluta om prøvotid eller att legitimationen ska återkallas. HSAN tar även beslut i ärenden om ny legitimation efter en tidigare återkallelse. Den som är missnöjd med HSAN:s beslut kan även överklaga och få sitt ärende prövat i förvaltningsdomstolarna.

Att bli av med legitimationen

Under 2022 återkallades totalt 120 legitimationer inom hälso- och sjukvården. Majoriteten av dessa beslut gällde läkare, tandläkare och sjuksköterskor. I HSAN:s verksamhetsbeskrivning från fjolåret faller yrkesgruppen psykologer in under kategorin övrigt. Det kan förklaras av att kåren utgör en mycket liten andel av alla återkallade legitimationer. Under fjolåret förlorade 4 psykologer sin legitimation och sedan 1987 har 18 psykologer avlegitimerats – en minimal siffra jämfört med de hundratal indragna legitimationerna inom andra vårdyrken. Av de 18 avlegitimerade psykologerna har 7 personer fått sin legitimation återkallad till följd av att ha dömts för brott.

Det är patientsäkerhetslagen som reglerar när och på vilka villkor en legitimation inom vården kan återkallas eller villkoras genom prøvotid⁵. Av den framgår att legitimationen ska återkallas om psykologen har varit grovt oskicklig vid utövningen av sitt yrke eller på annat sätt har visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket. Dessa fall kan exempelvis röra att psykologen inte har fört ordentlig journal för patienter eller att psykologen till följd av sjukdom inte kan utföra jobbet ordentligt. Legitimationen kan också återkallas om en psykolog har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som kan påverka förtroendet. Det kan gälla brott mot patientsäkerhetslagen, brott som har begåtts i samband med yrkesutövningen eller fall där personen har dömts till annat än böter. Psykologen kan även själv begära att hens legitimation ska återkallas.

Mellan åren 2018 och 2022 har 16 psykologers lämplighet prövats i HSAN⁶. Tre av dessa har varit dömda för brott, varav två har blivit avlegitimerade till följd av brottslighet. Det ena fallet gäller en man som avlegitimerades efter att han 2017 dömdes för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning. Det andra gäller en man som blev av med sin legitimation efter att han 2019 dömdes för grov misshandel och grov kvinnofridskränkning.

När Acta Publica granskar nämndens beslut blir det dock tydligt att även misstänkt brottslighet har legat till grund för prøvotid och

5 Se 8 kap. i Patientsäkerhetslagen. [Länk](#)

6 Uppgift från Socialstyrelsen, 6 februari 2023.

återkallad legitimation. En psykolog har fått provotid efter att ha skickat meddelanden av sexuell karaktär till en patient⁷ och en annan psykolog har fått provotid efter att ha inlett sexuella relationer med flera patienter⁸. En tredje psykolog blev avlegitimerad efter misstanke om att han hade utsatt en patient för flera övergrepp⁹. Ingen av dessa psykologer har dömts eller åtalats för brott, grunden för HSAN:s beslut är istället att psykologen genom sitt agerande har visat på ”uppenbar olämplighet”.

7 Beslut från HSAN, 2022.

8 Beslut från HSAN, 2021.

9 Beslut från HSAN, 2022.

Syfte

I denna rapport söker Acta Publica svar på hur tillsynen av legitimerade psykologer fungerar i praktiken. I flera tidigare rapporter har Acta Publica funnit brister i myndigheternas samverkan, vilket har resulterat i att berörda tillsynsmyndigheter inte underrättas när legitimerade yrkesutövare begår brott. Med det som utgångspunkt har Acta Publica valt att granska psykologer, en yrkeskår som det kan ställas särskilt hårda krav på med tanke på den ofta sårbara patientgrupp som de möter och ska hjälpa.

Rapporten redogör specifikt för hur många psykologer som har gjort sig skyldiga till brott, vilka brott de har gjort sig skyldiga till och huruvida dessa brott har fått konsekvenser för psykologernas möjlighet att fortsätta utöva yrket. Därigenom blir det möjligt att få en ökad kunskap om hur patientsäkert vårt vårdsystem är, och hur väl tillsynen av den legitimerade yrkesgruppen fungerar.

Metod

Acta Publica har granskat alla legitimerade psykologer som i oktober 2022 fanns med i Socialstyrelsens register över hälso- och sjukvårdspersonal, HOSP. I registret finns drygt 16 400 psykologer listade och motsvarar alltså samtliga personer som har fått en legitimation utfärdad av Socialstyrelsen. Att ha en legitimation är ett krav för att få utöva yrket, och registret fångar på så sätt in samtliga personer som är godkända att arbeta som psykologer. Legitimationen förutsätter emellertid inte att personen arbetar som psykolog, och läsaren bör ha i beaktande att en legitimerad psykolog inte nödvändigtvis är yrkesverksam.

Samtliga psykologer i Socialstyrelsens register har kontrollerats mot Acta Publicas unika databaser med tonvikt på förekomst i brottmål. Endast de psykologer som har dömts för brott har valts ut, psykologer som har häktats eller åtalats för att sedan frias från misstanke räknas därmed bort från materialet. I kartläggningen inkluderas alla fällande domar mot psykologerna, såväl innan som efter att personen har legitimerats. Det eftersom Socialstyrelsen även granskar personer som ansöker om legitimation mot belastningsregistret, och kan neka en person legitimation på grund av tidigare brottslighet.

Granskningen har bestått av en kvantitativ genomgång för att kunna se hur många psykologer som har dömts för brott och ändå har fått behålla sin legitimation, vilka brott det gäller och om psykologen var legitimerad vid tidpunkten för domen. Totalt rör det sig om 403 psykologer som förekommer i 491 domar eller strafförelägganden. All information har sammanställts till statistik för att kunna se övergripande mönster när det gäller kön, ålder och vilken typ av brott som psykologerna har dömts för. Bara de psykologer som fortfarande är legitimerade ingår i denna statistik.

För att kunna belysa psykologernas brottslighet har en kvalitativ bearbetning av materialet genomförts. För den här delen av granskningen har grundmaterialet kompletterats med ytterligare material från Acta Publicas databaser och informationsinhämtning från berörda myndigheter, för att kunna se om de dömda psykologerna har förekommit i tillsynsärenden hos Ivo och prövningar i HSN. Resultatet presenteras tillsammans med relevanta grafer och exemplifieras med belysande exempel.

Med respekt för den personliga integriteten och för att undvika identifiering har Acta Publica valt att inte källhänvisa till specifika målnummer eller handlingar i denna öppna rapport.

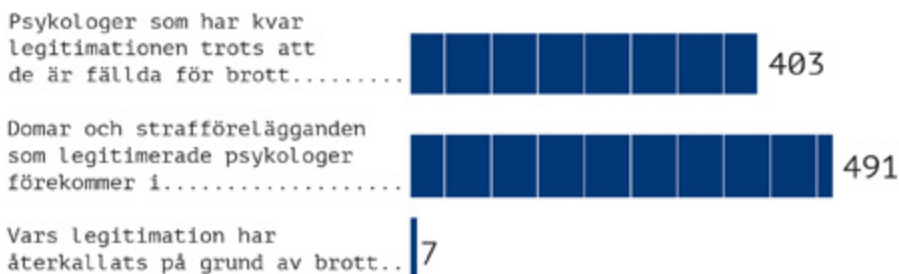
Granskningen

Acta Publicas kartläggning av samtliga 16 400 legitimerade psykologer visar att 403 av dessa är dömda för brott. Vissa är dömda mer än en gång, och sammanlagt förekommer de brottsdömda psykologerna i 491 domar eller strafförelägganden. Många av psykologerna, två av fem, är dömda innan de fick sin legitimation och många av brotten får anses vara av sådan art att de inte per automatik gör personen till en olämplig psykolog. Men resultatet visar även att flera personer som är dömda för allvarlig brottslighet har passerat Socialstyrelsens kontroller och legitimerats. Det blir särskilt tydligt med tanke på att bara sju av de psykologer som har dömts för brott har fått sin legitimation återkallad.

En majoritet av psykologerna, 244 personer, har dömts för brott under tiden de har haft sin legitimation. Granskningen kan visa på allvarlig brottslighet som ändå inte har lett till tillsynsärenden hos varken Socialstyrelsen, Ivo eller HSAN.

De brottsdömda psykologerna

Antal

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

Psykologer som har dömts före och efter legitimering

Andel i procent.

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

Här bor de brottsdömda psykologerna

Antal legitimerade psykologer som har dömts för brott sedan 2001 per region.

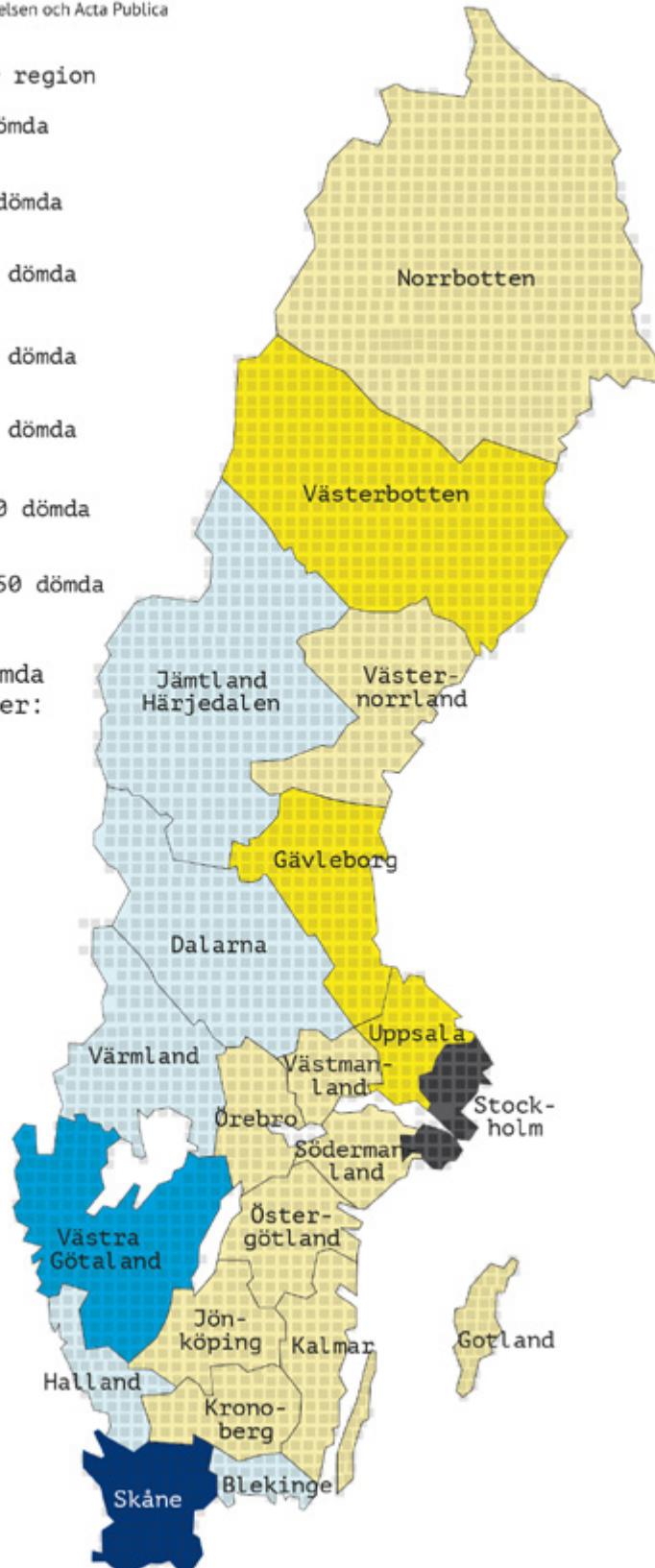
Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

Antal per region

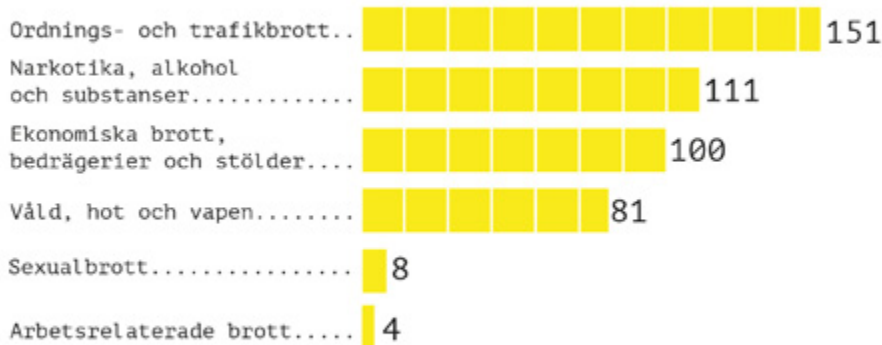
Totalt
brottsdömda
psykologer:

403 st

Dömda psykologer

Antal legitimerade psykologer som har dömts inom varje brottskategori*

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*En psykolog kan ha dömts flera gånger och för flera olika brottsrubriceringar inom olika brottskategorier. Därför överstiger den totala summan antalet brottsdömda psykologer.

För att tydligare kunna se vad psykologerna har dömts för har domarna granskats och delats upp i kategorier som Acta Publica har tagit fram baserat på brottsrubriceringarna. Resultatet visar att mer än var tredje psykolog är dömd för ordnings- och trafikbrott. En sannolik förklaring till det är att trafikbrott är den enskilt vanligaste brottskategorin vid lagföringar¹⁰.

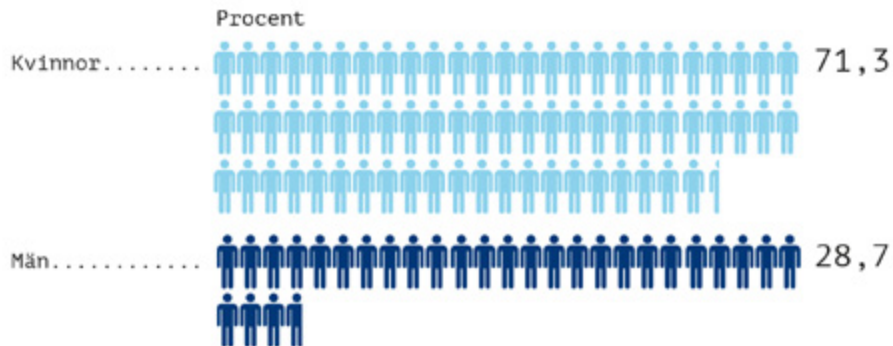
Inom de flesta vårdyrken är det fler kvinnor än män som är legitimerade. Det gäller även för psykologkåren där 71 procent är kvinnor¹¹. Sett till de brottsdömda psykologerna är däremot fördelningen annorlunda. De manliga psykologerna är tydligt överrepresenterade när det kommer till brott, män utgör nära 60 procent av de brottsdömda psykologerna.

10 Brå (2022). 2021 Personer lagförda för brott-slutgiltig statistik. [Länk](#)

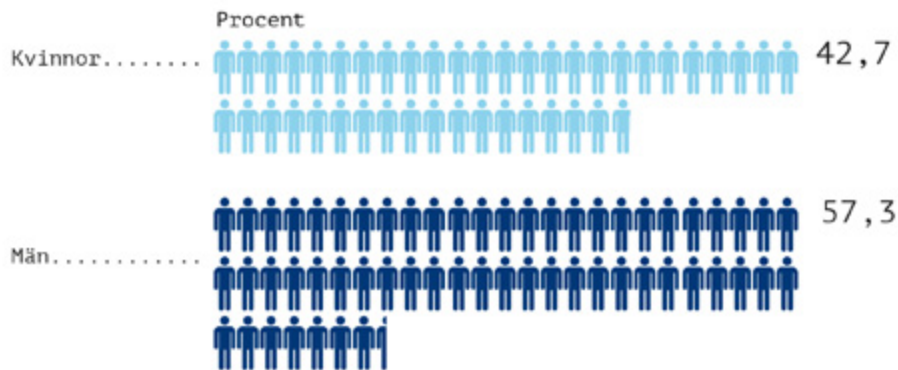
11 Socialstyrelsen (2022). "Statistik om legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal 2021 samt arbetsmarknadsstatus 2020". [Länk](https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-9-8093.pdf): <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2022-9-8093.pdf>

Könsfördelning bland de brottsdömda psykologerna

Andel kvinnor och män av alla legitimerade psykologer i branschen.

Andel kvinnor och män av brottsdömda legitimerade psykologer.

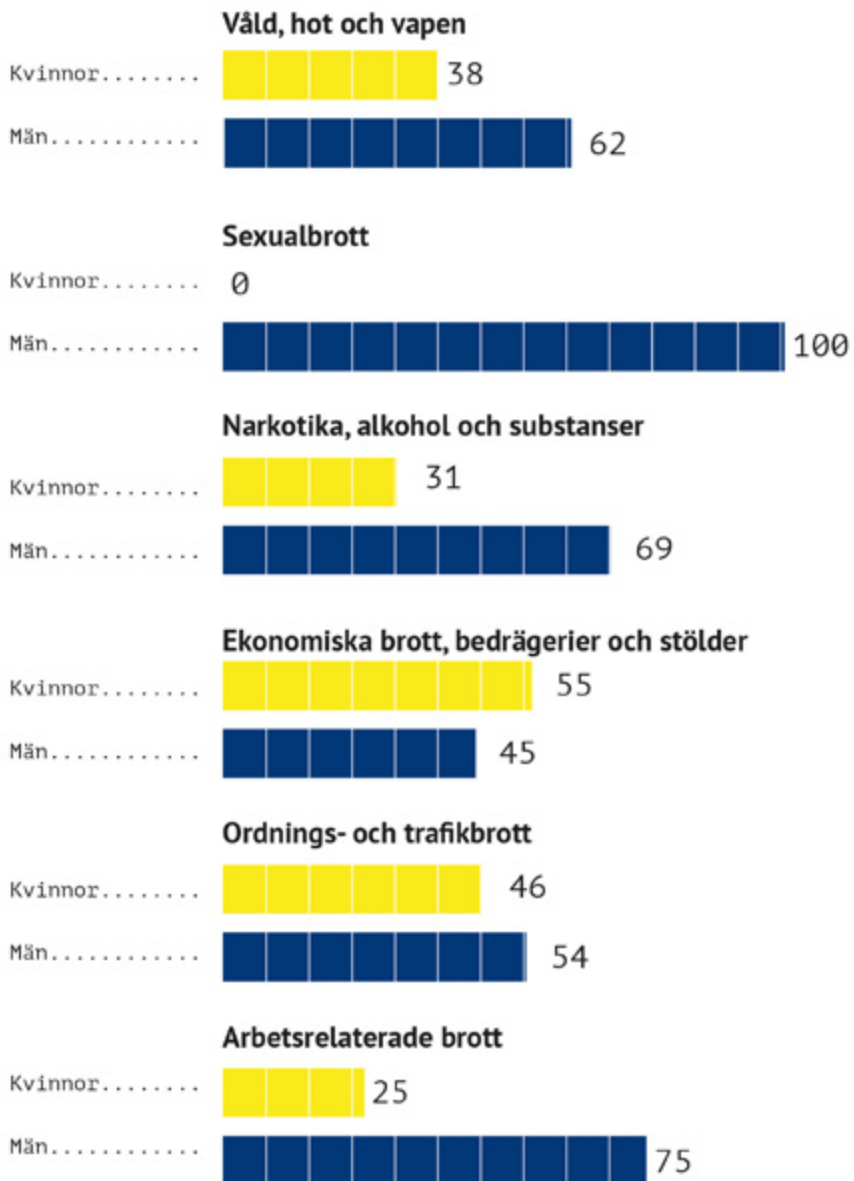

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

Brottslighet bland legitimerade psykologer per kön

Andel kvinnor och män dömda i olika brottskategorier.

Procent

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

Våld, hot och vapen

Acta Publicas genomgång av 403 brottsdömda psykologer visar att 81 personer har dömts för brott med inslag av våld, hot och vapen. Till kategorin hör brott mot andra människors liv och hälsa, som misshandel, ofredande och olaga hot. Kategorin inkluderar även knivbrott och vapenbrott, det sistnämnda beror i de flesta fall på felaktig hantering av jaktvapen.

Av de 81 brottsdömda psykologerna som omfattas i denna kategori har hälften begått brottet, eller brotten, innan personen blev legitimerad. För dessa 44 psykologer har den brottsliga historiken alltså inte spelat någon roll när Socialstyrelsen har tagit beslut om legitimation. Detta gäller bland annat en man från Uppland som 2006 dömdes för att ha misshandlat och ofredat sina barn och som 2014 legitimerades som psykolog¹².

Ett fyrtiotal av psykologerna har dömts för vålds-, hot- eller vapenbrott efter legitimering och har trots det undgått tillsyn från Ivo. Under kartläggningen har Acta Publica identifierat sex psykologer som har blivit av med sin legitimation till följd av att ha dömts för dessa typer av brott, dessa ingår inte i statistiken. Brotten som har legat till grund för återkallande är bland annat grov misshandel, grov kvinnofridskränkning och dråp. Ett exempel är en psykolog från Skåne som 2019 dömdes till rättspsykiatrisk vård för grov misshandel och grov kvinnofridskränkning¹³. Efter att ha tagit del av domen konstaterade HSAN vid sin prövning att mannens agerande var ”oförenligt med rollen som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal” och återkallade legitimationen¹⁴.

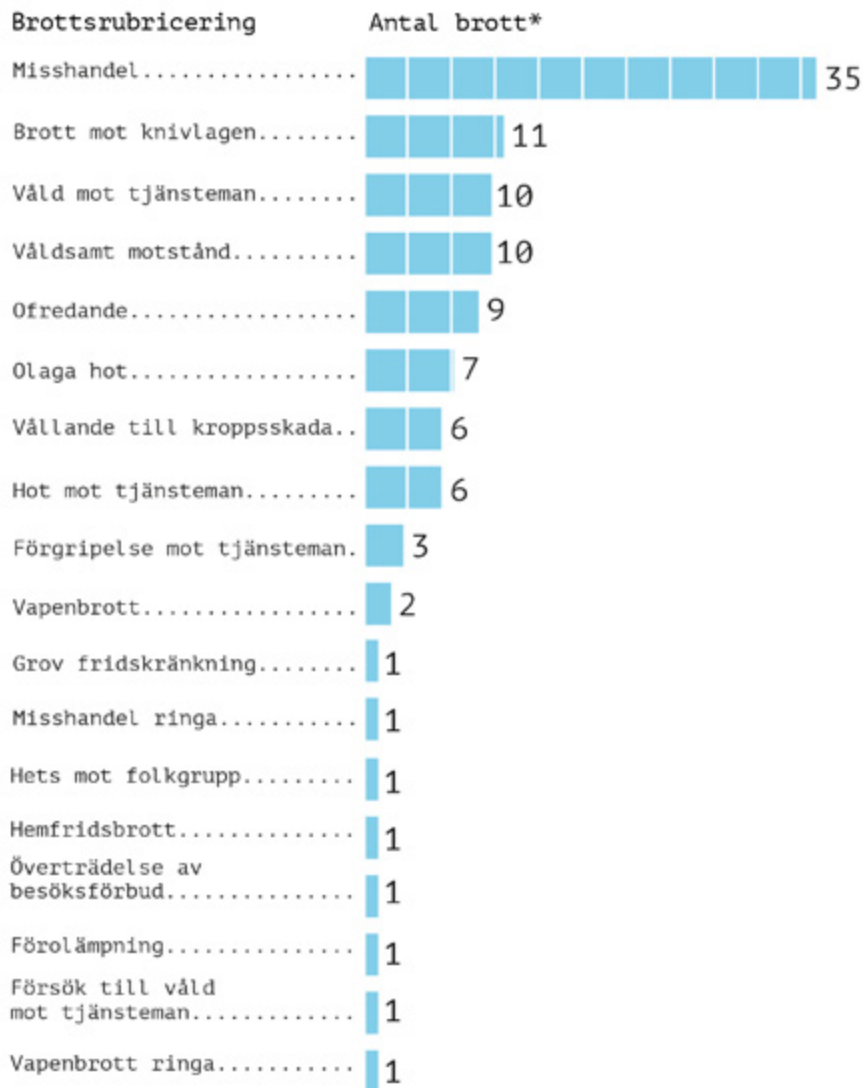
12 Uppsala tingsrätt, 2006.

13 Lunds tingsrätt, 2019.

14 Beslut från HSAN, 2019.

Våld, hot och vapen

Antal brott som legitimerade psykologer har dömts för sedan 2001.

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*Olika brottsrubriceringar kan förekomma i samma dom, och en psykolog kan ha dömts för brott flera gånger.

Pappan

2010 dömdes en man från sydöstra Sverige till åtta månaders fängelse för grov fridskränkning. I rätten berättade mannen om hur han brukade straffa sina barn när de inte skötte sig. I normala fall drog han dem i örat eller daskade till dem i rumpan, i andra fall använde han sig av tyst bestraffning och lät bli att prata med barnen under två dagar. Han medgav också att han vid ett tillfälle hade slagit barnen med en träsked, men nekade bestämt när det påstods att han skulle ha slagit dem med sladdar eller ett bälte. Barnen hade blandat ihop verklighet med fantasi, förklarade mannen i domstolen, eftersom familjen brukade leka en lek där han jagade barnen med sitt bälte¹⁵.

Ett par år efter straffet började mannen jobba som psykologassistent och 2018 fick han sin utbildning validerad av Socialstyrelsen. Acta Publicas research visar att mannen i dag arbetar för en psykologmottagning och profilerar sig som specialiserad inom föräldrastöd och familjerelaterade problem¹⁶. Ivo har inga tillsynsärenden mot mannen¹⁷.

Grannbråket

Psykologen från Götaland hade sedan flera år tillbaka haft en konflikt med en granne. Allt började med att grannen klippte ned buskarna vid psykologens uteplats, vilket inte var till hans belåtenhet. Därefter började psykologen misstänka att grannen försökte göra livet surt för honom. Enligt psykologen hade grannen vid flera tillfällen gjort märken på hans bil och lagt påsar med urin och gammal mat utanför hans ytterdörr. Vid en konfrontation i tvättstugan rann bägaren över när psykologen hittade skräp i tvättmaskinen. Enligt domen slutade fejden med att psykologen misshandlade sin granne och ambulans tillkallades. Han dömdes till 50 timmars samhällstjänst¹⁸.

Mannen bor fortfarande kvar i samma område, och driver en psykologmottagning registrerad på sin hemadress. 1998 anmäldes mannen till HSN efter klagomål från en patient, ärendet lämnades dock utan åtgärd¹⁹. Sedan dess har Ivo inte haft några tillsynsärenden mot honom²⁰.

¹⁵ Kalmar tingsrätt, 2010.

¹⁶ Uppgift kontrollerad 15 mars 2023.

¹⁷ Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

¹⁸ Göteborgs tingsrätt, 2020.

¹⁹ Beslut från HSN, 1998.

²⁰ Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Den psykotiska

Det var en sommardag 2010 som psykologen gick förbi två skrattande kvinnor på gatan. Enligt vittnesmål i rätten ska psykologen ha knuffat till en av kvinnorna och därefter förklarat sitt agerande med att ”de inte skulle vara glada eftersom det fanns folk som kände sorg”. Situationen urartade och psykologen slog till den kvinna som hon tidigare hade knuffat. 2011 dömdes hon till 40 dagsböter om totalt 2 000 kronor för ringa misshandel²¹.

Ett år senare, 2012, dömdes hon igen. Nu för att ha förgripit sig på en tågvård och jagat denne genom tåget. Straffet för våld, hot och förgripelse mot tjänsteman blev 150 dagsböter om totalt 7 500 kronor²².

Av domar från förvaltningsrätten framgår att kvinnan i långa perioder har varit intagen för psykiatrisk tvångsvård, hon har beskrivits som psykotisk, hallucinerande och saknar sjukdomsinsikt²³. Ivo har inga tillsynsärenden mot kvinnan²⁴, som har varit legitimerad psykolog sedan 2002.

Sabotören

Psykologen från Stockholms län fick sin legitimation på 1980-talet och i sin roll som forskare inom psykologi har han flera gånger uttalat sig om olika typer av psykiska problem och lösningar på mentala hinder. På psykologens hemsida står hans alla titlar, utbildningar, utmärkelser och förtroendeuppdrag uppräddade. På 2000-talet, samma år som mannen uppger sig ha fått en akademisk titel, var han nyskild och i en konflikt med sin ex-fru. En natt åkte psykologen till sin ex-frus lägenhet med en matkniv i handen. Han hade druckit stora mängder alkohol och samtidigt tagit tabletter, bland annat rohypnol. Psykologen snittade upp däckan på den bil som ex-frun förfogade över, och upprepade samma ritual på däckan till hennes cykel. I samband med besöket ringde psykologen på ex-fruns dörr, drog i hennes dörrhandtag och skrek in i hennes lägenhet genom brevinkastet. Han dömdes senare till villkorlig dom och 70 dagsböter om totalt 18 900 kronor för ofredande, skadegörelse och brott mot knivlagen²⁵.

21 Svea hovrätt, 2012.

22 Södertälje tingsrätt, 2012.

23 Förvaltningsrätten i Uppsala och Karlstad, 2014–2018.

24 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

25 Svea hovrätt, 2002.

Domen mot psykologen ledde inte till någon tillsyn mot mannen. Däremot ska Socialstyrelsen rikta kritik mot honom tio år senare för en olämplig relation som han hade inlett med en patient. Enligt den anmälade patienten ska mannen ha varit gränslös, våldfört sig på henne och utnyttjat henne sexuellt. Psykologen förnekade helt anklagelserna, och eftersom ord stod mot ord avslutade Socialstyrelsen ärendet utan att ta det vidare till HSAN för prövning av legitimationen²⁶.

Fästmannen

En psykolog från Stockholms län dömdes på 2020-talet för misshandel, olaga hot och två fall av olovlig körning. I rätten berättade psykologens tidigare flickvän att de skulle gifta sig när psykologen en kväll misshandlade henne genom att ta ett hårt grepp om hennes arm och i hennes hår. När hon några dagar senare förklarade att hon ville göra slut – hon kunde inte gifta sig med någon som gjorde henne illa – blev hon istället dödshotad av psykologen. Några veckor senare stoppades mannen vid en korsning i södra Norrland, några kilometer från den fastighet där hans psykologfirma vid tiden var skriven. Mannen körde bil trots att han hade fått sitt körkort återkallat och åtta timmar senare stoppades han igen, körande på nytt. I rätten förklarade mannen att han var knäckt efter att ha gjort slut med flickvännen. Psykologens straff blev villkorlig dom med 50 timmar samhällstjänst²⁷.

I oktober 2022 dömdes psykologen på nytt, för att ha överträtt kontaktförbudet mot sin tidigare partner vid två tillfällen. I rätten medgav mannen att han hade skickat brev och försökt ringa till kvinnan, men ansåg att överträdelserna av kontaktförbudet var ringa²⁸.

I februari 2023 dömdes mannen till två månaders fängelse för grovt rattfylleri och hot mot tjänsteman. Det efter att han, med 2,63 promille i kroppen, kraschade med sin bil i ett cykelställ och därefter hotade den polisman som skulle omhänderta honom²⁹.

Ivo har inga tillsynsärenden mot mannen³⁰.

26 Beslut från Socialstyrelsen, 2012.

27 Svea hovrätt, 2021.

28 Uppsala tingsrätt, 2022.

29 Stockholms tingsrätt, 2023.

30 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Sexualbrott

Acta Publicas kartläggning har identifierat åtta legitimerade psykologer dömda för sexualbrott. Till kategorin hör brott med tydlig avsaknad av respekt för andra människors integritet, flera psykologer har dömts för sexuellt ofredande och andra för sexköp.

Två av de sexualbrottsdömda dömdes innan de blev legitimerade, och för dessa har den tidigare brottshistoriken inte stått i vägen när de ansökte om psykologlegitimation. Däribland finns en man från Stockholms län dömd 2004 för att upprepade gånger ha trakasserat en okänd kvinna sexuellt – genom att bland annat skicka sms till henne om att han hade skaffat handbojor och inrett en källare där han skulle droga, förnedra och våldta henne³¹. Åtta år efter domen beviljades mannen legitimation av Socialstyrelsen³².

Även om sex av sexualförbrytarna var legitimerade vid tidpunkten för brottet, har granskningen bara hittat att en psykolog har blivit av med sin legitimation till följd av att ha dömts för ett sexualbrott. Det gäller en man som 2017 dömdes för sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning³³ och som året därpå blev av med sin legitimation³⁴. Därtill finns en psykolog från Skåne som förlorade sin legitimation i början av 2000-talet efter att ha dömts för att ha sexofredat flera barn³⁵, men som fem år senare fick tillbaka sin legitimation. HSAN beslutade att det hade förflutit tillräckligt lång tid sedan brottet och beviljade mannen ny legitimation³⁶.

31 Göteborgs tingsrätt, 2004.

32 Registret över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (Hosp), 2022.

33 Kristianstads tingsrätt, 2017.

34 Beslut från HSAN, 2018.

35 Hovrätten över Skåne och Blekinge, 2004.

36 Beslut från HSAN, 2009.

Sexualbrott

Antal brott som legitimerade psykologer har dömts för sedan 2001.

Brottsrubricering	Antal brott*
Sexuellt ofredande.....	4
Köp av sexuell tjänst.....	2
Barnpornografibrott ringa....	1
Kränkande fotografering.....	1

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*Olika brottsrubriceringar kan förekomma i samma dom, och en psykolog kan ha dömts för brott flera gånger.

Dömd för barnporrbrott

I en psykologs hem hittades 2013 – på två datorer och ett usb-minne – hundratals pornografiska bilder, varav 289 bedömdes vara av barnpornografisk karaktär. I rätten uppgav psykologen att han sedan slutet av 1990-talet hade tittat på, och laddat ned, pornografiskt material till sin dator. Han försvarade sig med att han inte hade bedömt att det var barn på bilderna, och att bilderna därför inte var barnpornografiska. Det var inte heller otänkbart att grannens dotter hade lånat hans dator och laddat ned bilder på utsatta barn eftersom hon ”hyser agg till honom och är sexuellt nyfiken”, uppgav mannen. 2015 dömdes psykologen för ringa barnpornografibrott till 120 dagsböter om totalt 6 000 kronor. Mannen förlorade sitt jobb till följd av domen³⁷.

2017 inledde Ivo ett tillsynsärende mot psykologen efter att en anonym inringare hade tipsat myndigheten om att mannen, som uppgavs vara anställd på ett HVB-hem, kunde vara olämplig i sin yrkesutövning med tanke på hans brottshistorik. Ivo konstaterade i ett beslut att brottet var av sådan karaktär att det kunde påverka förtroendet för den legitimerade, men vidtog inga åtgärder. Att rätten hade bedömt brottet som ringa, den tid som hade förflutit sedan brottet begicks och att det skedde utanför arbetsplatsen ansågs vara förmildrande, enligt myndigheten³⁸. Under 2020 blev mannen anmäld som en patientfara till Ivo, efter att en arbetsgivare hade börjat misstänka att han missbrukade tabletter. Även denna gång avslutades ärendet utan kritik³⁹.

³⁷ Svea hovrätt, 2015.

³⁸ Beslut från Ivo, 2018

³⁹ Beslut från Ivo, 2020

Blottaren

Psykologen bodde i ett mindre samhälle i Västsverige där husen låg på sådant avstånd att grannarna, särskilt efter mörkrets inbrott, kunde se in i varandras bostäder genom fönstren. Flera av psykologens kvinnliga grannar vittnade i rätten om att de hade sett mannen stå i ett fönster som vette mot deras bostäder, och iaktta dem, intensivt och länge. Iförd morgonrock hade han smekt sitt bröst och därefter blottat sitt könsorgan. Vid minst ett hundratal tillfällen hade psykologen blottat sig, uppgav kvinnorna. Psykologen ansåg däremot att hans grannar överdrev antalet gånger han visat sitt kön, enligt honom var det vid ett knappt fyrtiotal tillfällen och då upplevde han att det fanns ett samförstånd mellan honom och grannarna. 2006 dömdes han för sexuellt ofredande till villkorlig dom och 60 dagsböter om totalt 16 200 kronor⁴⁰.

Mannen fick sin legitimation 1982. Han har inte haft några tillsyns-ärenden hos Ivo⁴¹.

Smygfotografen

I mars 2019 dömdes en psykolog från Västsverige för kränkande fotografering, efter att ha filmat en kissande man över båskanten på en offentlig toalett. På videon hördes psykologen säga ”jag är pervers”, och när polisen undersökte innehållet i mannens beslagtagna mobil upptäcktes flera filmer på män som bytte om eller duschade i allmänna omklädningsrum. I förhör uppgav psykologen att han hade filmat män i smyg på grund av sitt sexuella missbruk. Straffet för kränkande fotografering blev 30 dagsböter om totalt 2 100 kronor⁴².

Händelsen, som uppmärksammades i media⁴³, ledde till att mannen förlorade sin anställning på den vuxenpsykiatriska mottagning där han arbetade vid tillfället. Trots det har Ivo inga tillsynsärenden mot mannen⁴⁴.

40 Vänersborgs tingsrätt, 2006

41 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

42 Göteborgs tingsrätt, 2019

43 *Göteborgs-Posten*, 16 april 2019

44 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Narkotika, alkohol och substanser

Var fjärde brottsdömd psykolog, 111 personer, har dömts för brott kopplade till användning eller hantering av alkohol, narkotika eller andra olagliga substanser. Det gäller bland annat psykologer som har kört bil med höga alkoholhalter i kroppen, har innehaft eller brukat narkotika och andra som har försökt att smuggla in olagliga substanser i landet.

Inte heller denna brottslighet verkar vara ett hinder för att senare i livet få sin psykologlegitimation. 39 personer legitimerades efter att de hade dömts för brott inom denna kategori. Bland andra en man från Östergötland som 2001 dömdes till fem års fängelse för grovt narkotikabrott efter att ha varit del av en större knarkhärva⁴⁵, han blev legitimerad psykolog 2013⁴⁶.

En majoritet av psykologerna var legitimerade när de begick brotten och av domarna framkommer en gemensam nämnare; flera av de psykologerna som har dömts för denna typ av brottslighet visar tecken på missbruk. Ett ohälsosamt beroende behöver inte vara brottsligt i sig, men missbruk kan i förlängningen leda till ogenomtänkta beslut och ett förtroendeskadligt beteende. Av kartläggningen framkommer att ingen av psykologerna inom denna kategori har blivit av med sin legitimation efter att ha dömts för brott. Däremot kan missbruk i sig leda till en återkallelse. I ett beslut från 2021 återkallade HSAN en psykologs legitimation på grund av ett ”mycket svårt alkoholberoende”, som ansågs medföra att psykologen inte kunde utföra ett patientsäkert arbete. Personen var inte brottsdömd när legitimationen återkallades⁴⁷.

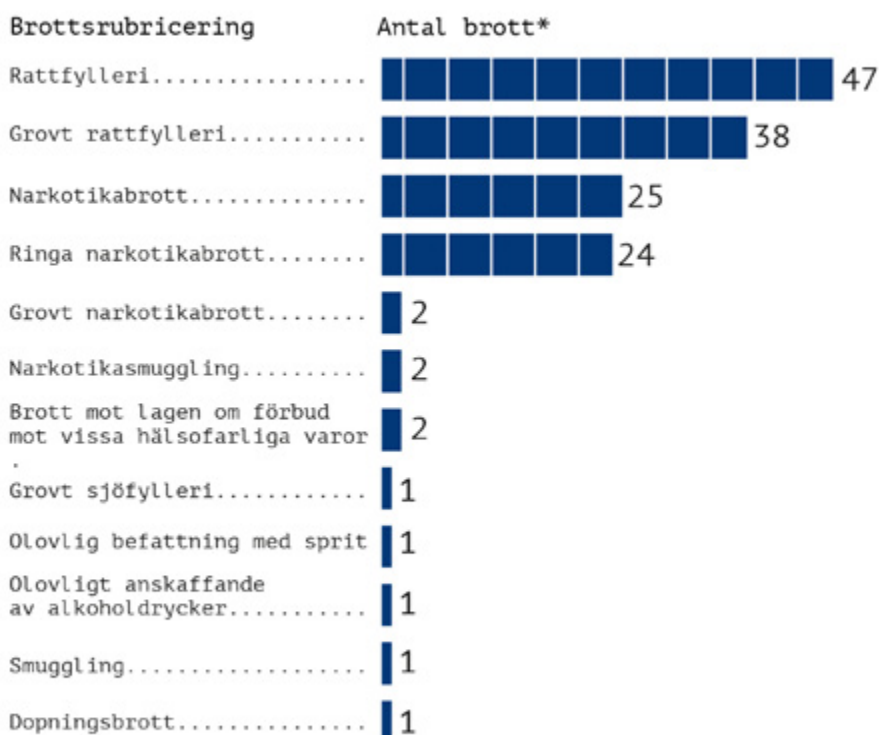
45 Svea hovrätt, 2001.

46 Registret över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (Hosp), 2022.

47 Beslut från HSAN, 2021.

Narkotika, alkohol och substanser

Antal brott som legitimerade psykologer har dömts för sedan 2001.

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*Olika brottsrubriceringar kan förekomma i samma dom, och en psykolog kan ha dömts för brott flera gånger.

Mamman

En psykolog från södra Sverige, som legitimerades 2006, har tidigare arbetat inom barn-och ungdomspsykiatri. Sedan 2017 har hon varit föremål för flera utredningar hos socialtjänsten efter anmälningar från polis, socialjour och dotterns skola. 2018 blev psykologen inlagd för psykiatriskt tvångsvård⁴⁸ och 2020 dömdes kvinnan till 80 dagsböter om totalt 25 600 kronor för att ha kört rattfull⁴⁹. Två år senare blev hennes dotter omhändertagen, psykologens vanföreställningar och alkoholkonsumtion ansågs i förvaltningsrätten ha skapat en uppväxtmiljö där dotterns hälsa och utveckling hade skadats påtagligt. Psykologen nekade bestämt till att hon skulle lida av psykisk ohälsa och missbruk⁵⁰.

Psykologen har fortfarande kvar sin legitimation och har inga tillsynsändanden hos Ivo⁵¹.

48 Förvaltningsrätten i Jönköping, 2018.

49 Eksjö tingsrätt, 2020.

50 Kammarrätten i Jönköping, 2022.

51 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Inbrottet

En sommardag 2020 tillkallades polis till ett kontorshotell i Västsverige efter larm om inbrott. På plats anträffades en förvirrad, märkbart drog-påverkad man och en uppbruten kontorsdörr. Mannen förklarade att han arbetade som psykolog och hade tagit sig till kontoret för att jobba extra, men råkade låsa sig ute och bröt därför upp sin kontorsdörr med en brandsläckare. På psykologens kontorsbord stod värmeljus tända, bredvid låg aluminiumfolie och en liten plastpåse med brun substans. Flera tomma kartor med narkotikaklassade läkemedel hittades också inne på rummet. I senare förhör berättade mannen att han samma dag hade försökt köpa opium, men råkade istället få två gram heroin. Psykologen dömdes 2022 till villkorlig dom för skadegörelse och narkotikabrott⁵².

Mannen har haft sin legitimation sedan 2009. I oktober 2020 inledde Ivo ett tillsynsärende mot mannen efter att Polismyndigheten hade anmält att han misstänktes för brott. Ivo valde att avsluta ärendet i juni 2022. Myndigheten bedömde att mannen varken hade problem med missbruk eller beroende och att det därför inte fanns anledning att anmäla honom för prövning i HSN⁵³.

Festaren

I oktober 2013 fick mannen sin legitimation av Socialstyrelsen. Ett år senare greps han av polis inne på en nattklubb i Stockholm. I hans ficka hittades en glasflaska med GBL, en hälsofarlig substans som i kroppen bryts ned till GHB, en narkotikaklassad drog som har uppmärksammats i media efter flera fall där GHB har smugits ned i kvinnors drinkar för att de senare ska bli lätta att utnyttja sexuellt⁵⁴. Mannens urinprov visade inga spår av substansen, däremot visade analysbeskedet att han hade tagit cannabis. Psykologen dömdes att betala 50 dagsböter om totalt 18 500 kronor⁵⁵.

Ivo har inga tillsynsärenden mot mannen⁵⁶.

52 Hovrätten för Västra Sverige, 2022.

53 Beslut från Ivo, 2022.

54 Se: *Sveriges Radio*, 22 juli 2009. "Vanligt med våldtäkt under GHB-rus". [Länk](#) och *Expressen*, 13 augusti 2004. "Unga tjejer blir drogade". [Länk](#)

55 Stockholms tingsrätt, 2014.

56 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Hagelgevär i bagaget

I början av 2020-talet körde en man av vägen i Gästrikland och polis kallas till platsen. Mannen hade tagit amfetamin och cannabis, och erkände snabbt att han hade ett hagelgevär i bagageluckan. I rätten berättade han att han var på väg från ett renoveringsprojekt i Mellansverige, en fastighet som han planerade skulle bli ett behandlingshem, till sin pappa i södra Sverige, som var ägare till hagelgeväret. Straffet för rattfylleri, ringa narkotikabrott och vapenbrott blev skyddstillsyn och att genomgå en psykiatrisk behandling⁵⁷.

Ivo har inga tillsynsärenden gällande mannen, som har varit legitimerad psykolog sedan 2007⁵⁸.

57 Gävle tingsrätt, 2021.

58 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Ekonomiska brott, bedrägerier och stölder

Acta Publicas genomgång kan visa att 101 psykologer har dömts för ekonomiska brott, bedrägerier och stölder. Kategorin omfattar brott som har inneburit ekonomisk skada för annan, som stöld⁵⁹, skadegörelse eller förskingring, men brotten omfattar även bedrägerier och missbruk eller förfalskning av urkund.

Ett fyrtiotal av psykologerna har begått brotten innan legitimering. Ett exempel är en man från Malmö som 2018 dömdes för skadegörelse efter att ha brutit sönder en brevlåda med ett järnspett. I rätten förklarade han sitt agerande med att han var deprimerad efter att ha blivit uppsagd från en provanställning⁶⁰. Drygt nio månader senare fick mannen sin legitimation utfärdad⁶¹.

Majoriteten av psykologerna har dömts för ekonomiska eller bedrägliga brott samtidigt som de haft sin legitimation. Bland dessa kan Acta Publica inte hitta något fall där brottet har lett till avlegitimering. Däremot finns exempel på andra personer med legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården som har prövats i HSAN efter domar av detta slag. 2021 fick en sjuksköterska tre års prövotid efter att ha dömts för hemfridsbrott och stöld vid två tillfällen. Både Ivo och HSAN ansåg att brotten på ett allvarligt sätt hade skadat förtroendet för henne⁶².

59 Flera psykologer är dömda för snatteri. Brottsrubriceringen "snatteri" går sedan 2017 under rubriceringen "ringa stöld" i brottsbalken.

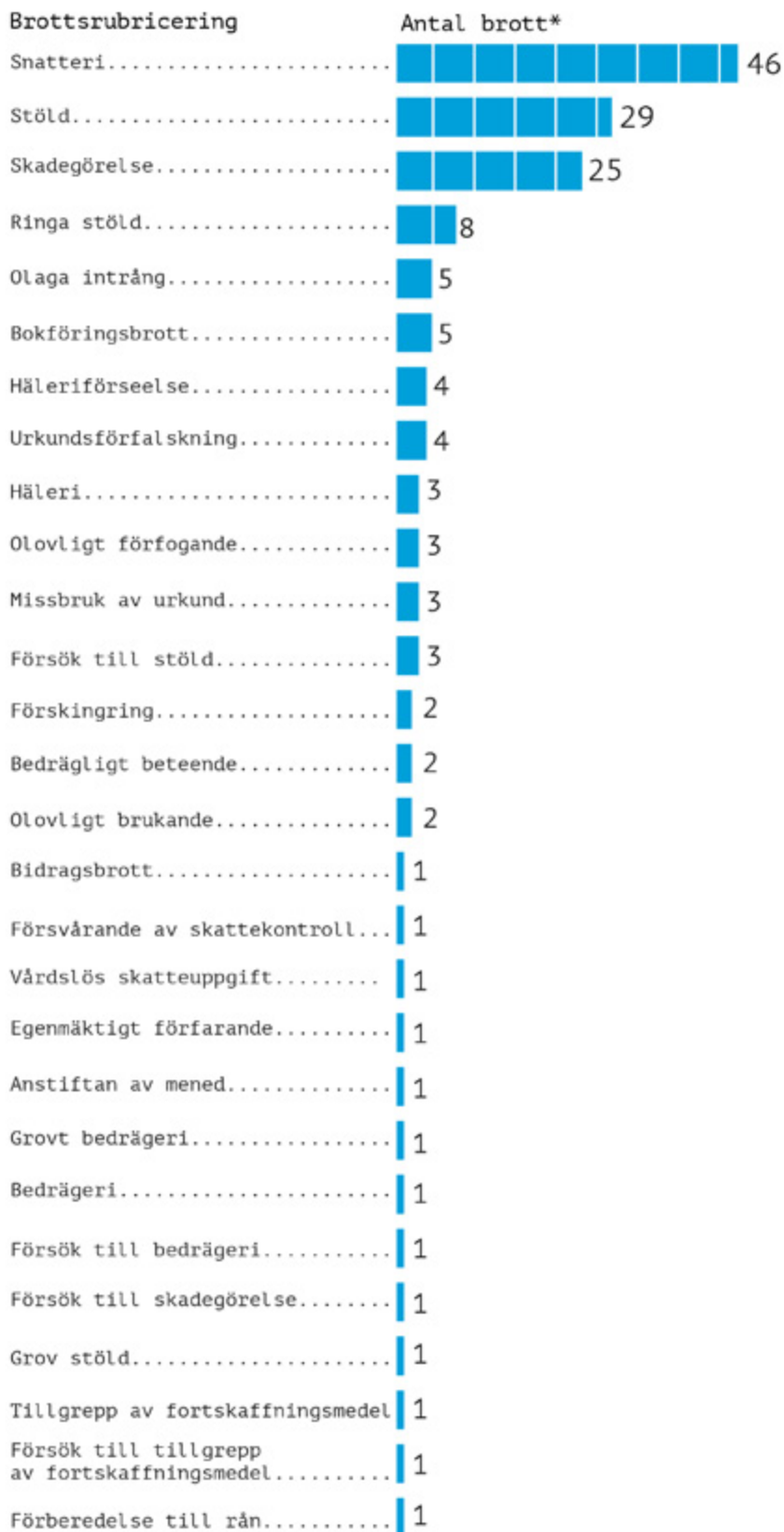
60 Stockholms tingsrätt, 2018.

61 Uppgift från registret över legitimerad hälso-och sjukvårdspersonal (Hosp), 2022.

62 HSAN, 2021.

Ekonomiska brott, bedrägerier och stölder

Antal brott som legitimerade psykologer har dömts för sedan 2001.

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*Olika brottsrubriceringar kan förekomma i samma dom, och en psykolog kan ha dömts för brott flera gånger.

Förskingraren

En man från Stockholms län legitimerades som psykolog på 70-talet. Han har sedan dess dömts i två omgångar för förskingring. I en dom från 2002 framgår att psykologen hade tagit 35 000 kronor ur kassan till en förening där han själv var kassör. Straffet blev villkorlig dom och 80 dagsböter om totalt 6 400 kronor⁶³. 2010 dömdes han på nytt. Nu för att ha plockat 40 000 kronor ur en annan persons konto till egen ficka. I rätten uppgav mannen att han hade haft stora ekonomiska problem, och såg lösningen i att ta pengar från brottsoffrets konto. Han dömdes återigen till villkorlig dom och 80 dagsböter om totalt 4 000 kronor⁶⁴.

Mannen har kvar sin legitimation och förekommer inte i några tillsynsärenden hos Ivo⁶⁵.

Rättshaveristen

En psykolog från östra Götaland, legitimerad sedan 2003, dömdes 2019 för fyra fall av stöld efter att upprepade gånger ha stulit kläder från två butiker. I domen framkommer att kvinnan har tagit med sig kläder in i provhytten, avlägsnat larm och prislappar och därefter promenerat ut ur butiken med kläderna i väskan. Till sitt försvar hävdade kvinnan att hon var motarbetad av åklagaren i ett annat ärende, och att hon därför ville ”testa” rättssystemet genom att bete sig på ett sätt som indikerade att hon skulle ha begått brott – utan att hon hade gjort det. Rätten ansåg dock att psykologens invändning var både märklig och ogrundad, och dömde henne till villkorlig dom och 80 dagsböter om totalt 4 000 kronor⁶⁶. Kvinnan har inga tillsynsärenden i sitt namn⁶⁷.

Bedragaren

Efter några års utbildning på universitetet valde en man från Stockholm att byta bana, och påbörjade sin utbildning vid psykologprogrammet.

Men bytet medförde att han nekades fortsatt studiemedel från Centrala studiestödsnämnden och han vände sig istället till arbetslöshetskassan. Under hela sin studieperiod fick studenten arbetslöshetsersättning, och intygade upprepade gånger att han varken

⁶³ Stockholms tingsrätt, 2002.

⁶⁴ Solna tingsrätt, 2010.

⁶⁵ Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

⁶⁶ Gotlands tingsrätt, 2019.

⁶⁷ Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

studerade eller jobbade extra – trots att han gjorde det. Totalt lyckades mannen få 560 000 kronor i arbetslöshetsersättning som han inte hade rätt till.

2002 fick mannen sin legitimation av Socialstyrelsen. 2003 dömdes han till ett års fängelse för grov bedrägeri⁶⁸. När domen föll arbetade mannen som psykolog och i rätten vädjade han om att slippa fängelse eftersom det kunde äventyra hans anställning. Ivo har inga tillsynsärenden mot mannen⁶⁹.

68 Svea hovrätt, 2003.

69 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Arbetsrelaterade brott

Kartläggningen kan visa att fyra psykologer är dömda för arbetsrelaterade brott. Hit hör brottsrubriceringarna dataintrång, brott mot tystnadsplikten och brott mot socialtjänstlagen. Av förklarliga anledningar har samtliga psykologer dömda för brott i tjänst begått dessa brott när de har varit legitimerade.

När Ivo eller HSAN ska ta ställning till huruvida en legitimerad yrkesutövare har förtroende att behålla sin legitimation är en viktig aspekt om brottet har begåtts i, eller i samband med, yrkesutövningen⁷⁰. Aspekten ska bedömas i varje enskilt fall, och kan i många fall vara en avgörande faktor till att HSAN beslutar om prövotid eller avlegitimering.

Av de fyra psykologer som har blivit dömda för att ha begått arbetsrelaterade brott har en psykolog prövats i nämnden. Det gäller en man som 2020 fick ett strafföreläggande för brott mot tystnadsplikten efter att ha förvarat känsliga patientjournaler på ett felaktigt sätt⁷¹. HSAN beslutade att mannen skulle få prövotid⁷². Mannen fick senare sin legitimation återkallad på egen begäran, och räknas därför inte till statistiken.

Arbetsrelaterade brott

Antal brott som legitimerade psykologer har dömts för sedan 2001.

Brottsrubricering	Antal brott*
Dataintrång.....	3
Brott mot socialtjänstlagen..	1

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*Olika brottsrubriceringar kan förekomma i samma dom, och en psykolog kan ha dömts för brott flera gånger.

⁷⁰ Myndigheterna refererar ofta till förarbetena av Patientsäkerhetslagen. Se prop. 2009/10:210 s. 230

⁷¹ Strafföreläggande från Göteborgs åklagarkammare, 2020.

⁷² Beslut från HSAN, 2022.

Chefen

Personalen på en psykoterapimottagning i övre Norrland var iväg på planeringshelg. Under dagen hade de haft personalmöte och middag, och nu avslutade personalgruppen kvällen i ett sällskapsrum. Den trevliga stämningen avtog snabbt när samtalet övergick till löneskillnader och chefsfrågor. Chefen, en manlig psykolog legitimerad sedan 1985, vände sig till en anställd och frågade om hon kunde tänka sig att byta roll med honom, varpå den anställda svarade ja. Därefter gick det snabbt, chefen utdelade tre slag mot den anställdas huvud. I rätten vittnade flera i personalgruppen om att chefen även tog ett tag om den anställdas strupe och ursinnigt sa: ”Det är bara en början, det kommer att göra ondare”.

Chefen dömdes 2006 för misshandel, och till att betala 60 dagsböter om totalt 15 000 kronor. Av domen framgår att han blev uppsagd från sin anställning efter händelsen⁷³. Idag driver mannen ett bolag inriktat på psykoterapi och chefsutveckling enligt företagets hemsida. Han förekommer inte i några tillsynsärenden hos Ivo⁷⁴.

HVB-hemmet utan tillstånd

Tidigare arbetade mannen som föreståndare på ett HVB-hem i Stockholm. När den så kallade flyktingkrisen kulminerade i Sverige bestämde han sig för att köpa en kursgård på annat håll för att ta emot ensamkommande barn och ungdomar utan hem. Efter köpet ansökte psykologen om tillstånd hos Ivo för att driva det nya HVB-hemmet, och räknade med att tillståndet skulle beviljas. När Ivo gjorde ett oanmält besök på hemmet i januari 2016 för att granska platsen och fastigheterna hade verksamheten redan startats. På hemmet bodde ett femtontal ungdomar, trots att psykologens verksamhet ännu inte hade fått sitt tillstånd beviljat.

2017 dömdes mannen, legitimerad psykolog sedan 1983, för brott mot socialtjänstlagen och hans bolag till att betala en företagsbot på 5 000 kronor⁷⁵. Ivo har inga tillsynsärenden mot mannen⁷⁶.

⁷³ Hovrätten för nedre Norrland, 2007.

⁷⁴ Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

⁷⁵ Svea hovrätt, 2018.

⁷⁶ Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Den snokande

Vid minst 17 tillfällen gjorde en psykolog anställd på ett sjukhus i Västsverige sökningar i patientjournaler på en person som han inte hade en vårdrelation till, enligt ett strafföreläggande från 2019 där mannen straffas för dataintrång⁷⁷. Psykologen, legitimerad sedan 1985, varnades 1995 av Socialstyrelsen för att ha skrivit ut felaktigt och osakligt intyg till två patienter⁷⁸. Dataintrånget under 2019 ledde inte till något nytt tillsynsbeslut från Ivo⁷⁹.

77 Strafföreläggande från Göteborgs åklagarkammare, 2019.

78 Beslut från Socialstyrelsen, 1995.

79 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Ordningsbrott och trafikbrott

Totalt 151 psykologer har dömts för ordningsbrott och trafikbrott.

En stor del av domarna rör brott mot lagar om trafiksäkerhet, som hastighetsöverträdelser, brott mot trafikförordningen eller vårdslöshet i trafik, en brottslighet som de flesta skulle hålla med om inte påverkar lämpligheten att utöva psykologyrket. I andra fall har psykologerna inte lyssnat till ordningsmakten eller brutit mot föreskrifter om allmän ordning och säkerhet vid offentliga tillställningar.

Även i denna kategori finns psykologer, 36 personer, som har begått brott tidigare i livet och sedan legitimerats. Ett exempel är en man som fick sin legitimation 2013. Han har flera gånger dömts för bland annat olovlig körning mellan 2003 och 2006, efter att i påverkat tillstånd ha stulit – eller försökt att stjäla andra människors bilar⁸⁰.

115 av psykologerna begick brotten samtidigt som de var legitimerade.

Ingen psykolog har blivit av med sin legitimation på grund av ordningsbrott och trafikbrott. Däremot har den här typen av brottslighet legat till grund för avlegitimering inom andra vårdyrken. Till exempel blev en läkare hösten 2022 av med sin legitimation efter att ha dömts för grovt rattfylleri och grov vårdslöshet i trafik⁸¹. HSAN konstaterade i sitt beslut att mannen hade förverkat sitt förtroende som läkare och visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv under vansinnesfärden⁸².

80 Uppsala tingsrätt 2003, Södra Roslags tingsrätt 2005 och Gävle tingsrätt 2006.

81 Svea hovrätt, 2020.

82 Beslut från HSAN, 2022.

Ordnings- och trafikbrott

Antal brott som legitimerade psykologer har dömts för sedan 2001.

Brottsrubricering	Antal brott*
Hastighetsöverträdelse.....	56
Brott mot trafikförordningen....	35
Olovlig körning.....	25
Vårdslöshet i trafik.....	11
Obehörigt avvikande från trafikolycksplats.....	8
Olovlig körning grovt.....	8
Förseelse mot trafikförordningen	6
Ohörsamhet mot ordningsmakten...	5
Bilbältesförseelse.....	3
Brott mot fordonsförordningen...	3
Brott mot ordningslagen.....	2
Förargelseväckande beteende.....	2
Fört fordon trots körförbud.....	2
Allmänfarlig vårdslöshet.....	1
Förseelse mot ordningslagen.....	1
Grov vårdslöshet i trafik.....	1
Brott mot naturvårdslagen.....	1
Brott mot utlänningslagen.....	1
Förseelse mot jaktlagen.....	1
Obehörigt tillträde till skyddsobjekt.....	1
Olovlig avbildning av skyddsobjekt.....	1
Brott mot vägtrafikregisterlagen	1
Ej haft föreskriven belysning tänd.....	1
Ej iaktagit väjningsplikt.....	1
Ej iakttagit stopplikt.....	1
Förseelse mot bilregister kungörelsen.....	1
Försök till främjande av flykt..	1

Källa: Socialstyrelsen och Acta Publica

*Olika brottsrubriceringar kan förekomma i samma dom, och en psykolog kan ha dömts för brott flera gånger.

Klimataktivisterna

En sommardag 2020 genomförde den internationella klimatrörelsen Extinction Rebellion aktioner på flera håll i Stockholm. Vid en korsning i centrala Stockholm blockerades fordonstrafikens framkomlighet av ett tjugotal personer. När polisen bad sällskapet att flytta på sig vägrade de, och fick avlägsnas av polis. Bland aktivisterna fanns två legitimerade psykologer, en man och en kvinna som båda är bosatta i södra Sverige. Psykologerna dömdes i juni 2022 till 30 dagsböter för ohörsamhet mot ordningsmakten. Båda medgav att de hade blockerat vägbanan, men bestred ansvar för brott eftersom de ansåg att de hade agerat i nöd⁸³. En månad tidigare dömdes den manliga psykologen för att ha deltagit i en liknande klimatdemonstration i Malmö under 2021⁸⁴. Varken kvinnan eller mannen förekommer i något tillsynsärende hos Ivo⁸⁵.

En tredje psykolog från Sydsverige dömdes i oktober 2022 för obehörigt tillträde till skyddsobjekt. Det efter att han ett år tidigare, tillsammans med en kvinna, hade tagit sig in på en flygplats och limmat fast sin hand mot landningsbanan. Psykologen dömdes till två månaders fängelse för att ha brutit mot lagen i sin kamp för klimatet⁸⁶. Ivo har inga tillsynsärenden mot mannen⁸⁷.

Smitningen

En junikväll 2021 var den legitimerade psykologen ute och körde med sin bil i en mindre ort i Västergötland. När han svängde vänster för att komma ut på en större väg kolliderade han med ett annat fordon, en EPA-traktor – numera formellt A-traktor – som kördes av en 16-årig flicka. Mannen stannade inte för att se efter om de två som satt i EPA-traktorn hade skadats, han körde istället därifrån. Flickan och hennes passagerare lyckades emellertid notera mannens registreringsnummer.

I rätten uppgav psykologen att han inte uppfattade någon krock, utan att han kände sig attackerad av EPA-traktorn, rädd, och därför körde han från platsen. Tingsrätten konstaterade dock att mannens försvar var en ren efterkonstruktion, de skador som krocken orsakade på bilarna gjorde det helt uteslutet att psykologen inte skulle ha märkt av krocken. Han straff blev 40 dagsböter om totalt 5 600 kronor⁸⁸.

Ivo har inga tillsynsärenden gällande mannen⁸⁹.

83 Stockholms tingsrätt, 2022.

84 Malmö tingsrätt, 2022.

85 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

86 Växjö tingsrätt, 2022.

87 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

88 Skaraborgs tingsrätt, 2022.

89 Uppgift från Ivo, 4 april 2023.

Slutsats

Allt fler svenskar lider av psykisk ohälsa visar både statistik från Socialstyrelsen⁹⁰ och Folkhälsomyndighetens årliga folkhälsoenkät⁹¹. Det ökar kraven på kompetens och stöd från vården. I detta spelar psykologer en grundläggande roll, för att möta de många svenskar som är i behov av hjälp.

Idag finns 16 400 personer på Socialstyrelsens lista över legitimerade psykologer. Av dessa har 403 personer, 2,5 procent av alla psykologer, dömts för brott. Att dra några slutsatser om psykologkårens lämplighet som helhet utifrån denna rapport låter sig därför inte göras.

Vad rapporten däremot kan konstatera är att få psykologer som har dömts för brott kommer till tillsynsmyndighetens kännedom. På så sätt slipper de också yrkesrelaterade konsekvenser. Sedan 1987 har 18 personer ansetts vara så pass olämpliga att de har blivit av med sin legitimation, och av dessa har 7 psykologer förlorat sin legitimation till följd av att ha dömts för brott. Jämfört med de drygt 400 brottsdömda psykologerna, indikerar det lilla antalet avlegitimerade att det finns brister i tillsynssystemet.

Legitimationen ska vara ett giltighetsbevis för att psykologen har rätt färdigheter och kunskap. Socialstyrelsen ska vid utförandet av legitimationen granska den sökandes bakgrund genom att kolla mot brottsregistret. Trots det kan Acta Publicas genomgång visa att minst 159 personer med anmärkning i sitt belastningsregister har fått legitimation, flera av dessa är dömda för allvarliga brott. Som pappan från Småland som åtta år efter att han dömdes till fängelse för att ha misshandlat sina barn, fick legitimation och nu kan arbeta med föräldrastöd.

I flera tidigare rapporter har Acta Publica kunnat konstatera att domstolar och arbetsgivare inte förmår att leva upp till skyldigheten att underrätta berörda tillsynsmyndigheter när legitimerade yrkesutövare begår brott⁹². Samma slutsats går att dra i denna rapport.

Vårdgivaren har en lagstadgad skyldighet att anmäla till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) om exempelvis en anställd psykolog bedöms vara en fara för patientsäkerheten. Rapporten har visat flera fall där psykologer har dömts för brott i samband med sitt arbete och att det

90 Socialstyrelsen. *Psykisk hälsa och suicidprevention*. [Länk](#)

91 Folkhälsomyndigheten. *Statistik om psykisk hälsa i Sverige*. [Länk](#)

92 Se exempelvis *Lärarna* (2022:04). [Länk](#) Och *Patientfarorna* (2021:04). [Länk](#)

ändå inte har kommit till tillsynsmyndighetens kännedom. I flera fall är det också tydligt att arbetsgivaren måste ha känt till brottsligheten, eftersom det av domen framkommer att psykologen har förlorat sin anställning till följd av brottet. Likväl har brottsligheten inte kommit till Ivo:s kännedom. I dessa fall verkar arbetsgivaren inte leva upp till sitt ansvar.

Att långt ifrån alla psykologer som har dömts för allvarlig eller förtroendeskadlig brottslighet blir ett tillsynsärende för Ivo riskerar att leda till att psykologer kan fortsätta att jobba, eller ta en ny anställning, trots fängelsedomar eller brott som har begåtts i tjänsten. Det väcker frågor om hur garanterad patientsäkerheten verkligen är. Att psykologer som har begått allvarliga brott, exempelvis vålds- och sexualbrott, kan fortsätta jobba med vägledning för utsatta människor tyder på motsatsen.

Mellan åren 2018 och 2022 har 16 psykologers lämplighet prövats i HSN⁹³. Tre av dessa har varit dömda för brott, varav två har blivit avlegitimerade till följd av sin brottslighet. Därtill har ansvarsnämnden tagit upp fall där den legitimerade yrkesutövaren är misstänkt för brott, och beslutat att personen är uppenbart olämplig oaktat att det inte finns en lagakraftvunnen dom. Det visar att det finns kraftfulla verktyg att ta till när olämpliga psykologer kommer till tillsynsmyndighetens kännedom.

Acta Publicas genomgång visar att 244 personer har dömts för brott samtidigt som de har varit legitimerade. Många fall rör brottslighet som de flesta skulle hålla med om inte påverkar förtroendet som psykolog. Men granskningen visar på oroväckande många fall av allvarlig brottslighet som inte har lett till tillsynsärenden. Frågan kan ställas huruvida Ivo är tillräckligt ajour för att fånga upp uppenbart olämpligt psykologer. Risken, när vissa psykologer får arbetsrättsliga följder och andra undkommer efter att ha dömts för samma brott, är att yrkeslegitimationens validitet upprätthålls av ett godtyckligt system.

Att prata med en psykolog kan vara ett viktigt första steg i rätt riktning för den som upplever psykisk ohälsa. Det skapar förutsättningar för att förstå vad som är fel och hur det kan bli bättre. Vården måste därför kunna erbjuda en trygg och säker miljö för den som mår psykisk dåligt. Det blir särskilt viktigt med tanke på att många av psykologernas patienter får anses befinna sig i en utsatt position och kan antas vara mindre benägna än många andra att anmäla fel i vården och ta strid för sina rättigheter. Går det att hävda tillsynssystemet så som det är utformat i dag medför den kvalitetssäkring som var patient bör kunna förvänta sig?

93 Uppgift från Socialstyrelsen, 6 februari 2023.